

מקום, לחייב את עצמו נאמן, ולכן יטול עמו בחלקו.

כלומר, יטול מתוך חלקו של האח המעיד עליו.

כגון, ראובן ושמעון שבאו לחלוק בנכסי אביהם, והעיד שמעון על לוי שאחיו הוא. וראובן אינו מכירו.

יטול ראובן מחצית מהנכסים, ובחצי השני, שמעון נוטל שלישי. ולוי יטול מחצית מחלקו, דהיינו שישית. והשישית הנוספת הרי היא ביד ראובן עד שיביא ראיה שאחיהם הוא.

ואם מת לוי בלא בנים, והוריש את נכסיו לאחיו, יחזרו נכסים שנתן לו שמעון מחלקו למקומו, דהיינו לשמעון.

אך אם נפלו לו [דהיינו ללוי] נכסים ממקום אחר, יירשו אחיו עמו. שהרי ראובן מודה שאחיהם הוא. וממילא עליו לתת לו חלק מנכסיו לוי (123).

גמרא:

שנינו במשנה האומר "זה בני" נאמן.

מבארת הגמרא: למאי הלכתא? לאיזה ענין נאמן?

אמר רב יהודה אמר שמואל: נאמן לעשותו ליורשו, ולפטור את אשתו מן היבום. שהרי אין יבום במקום שיש בן.

ומקשה הגמרא: ליורשו?! פשיטא שהוא קלד-ב נאמן. כיון שיכול לתת לו את נכסיו במתנה, ומתוך כך נאמן לומר "בני הוא" (124), ומה חידש לך תנא דמתניתין?

שמה תאמר: דין זה, שנאמן לפטור את אשתו מן היבום אצטריכא ליה לתנא לחדש במשנה,

אכתי לא חידש לנו כלום, דהא נמי תנינא במסכת קידושין (סד' א'): "מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים, ואין אשתי זקוקה ליבום, נאמן."

אך אם לא ידענו שיש לו אחים, ואמר יש לי אחים, וזקוקה אשתי ליבום מהם, אינו נאמן לאוסרה" כמו שיבואר לקמן.

ולשם מה חזר התנא ושנה דין זה במשנתנו?

ומתרצת הגמרא: התם, במשנה בקידושין מדובר, דלא מוחזק לך באח, דהיינו, לא ידענו שהיו לאותו אדם לא בנים ולא אחים.

ליתנם לו במתנה.

אבל על נכסים שיבואו לאחר מיכא אינו נאמן מדין "יכיר". כיון שדין "יכיר" נאמר רק במי שידוע שהוא בנו, ואין ידוע אם הוא בכור או לא. אך זה שאין ידוע לנו אם הוא בנו, אינו נאמן עליו מדין "יכיר", אלא רק במיגו שיכול לתת לו את נכסיו.

אך דעת הר"ן, שאף אם אינו מוחזק כבנו

123. וכל זה רק אם אינם יודעים אם אחיהם הוא או לא.

אבל, אם אמרו האחים "ידוע לנו שאין זה אחינו", הרי הודו שאין להם חלק בנכסיו, ואינם נוטלים חלק בירושה.

124. ברשב"ם ובתוספות מבואר, שאינו נאמן אלא על נכסים שיש ברשותו כעת, במיגו שיכול

אלא אמר רב יוסף, אי אתמר הכי איתמר [אם נאמרו דברי שמואל הללו, כך נאמרו]: אמר רבי יהודה אמר שמואל, מפני מה אמרו זה בני נאמן, הואיל ובידו לגרשה ולפטרה מן היבום, נאמן לומר "יש לי בנים", ולפטרה מן היבום.

אמר רב יוסף: השתא דאמרת אמרינן "הואיל", יש ללמוד מכאן דין נוסף: בעל שאמר "גרשתי את אשתי" נאמן, הואיל ובידו לגרשה.

כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן.

מנפח רב ששת בידיה אזל ליה הואיל דרב יוסף.

ומקשה הגמרא: איני, והא אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן?

לא קשיא.

כאן למפרע, כאן להבא.

איבעיא להו, אמר "גרשתי את אשתי" למפרע, מהו להימזניה להבא? דהיינו, האם אף על פי שאינו נאמן למפרע, מכל מקום נאמין לו שהיא מגורשת מכאן ולהבא?

וצדדי הספק: מי פלגינן דבורא, [האם

ואם כן, אילולי דבריו היתה אשתו פטורה מן היבום. ולכן אם אמר "יש לי בנים", נאמן, כיון שאינו מחייבה בכלום. אך אם אמר "יש לי אחים" אינו נאמן לאוסרה.

ברם הכא במשנתנו חידש התנא שיהא נאמן לומר "יש לי בנים", אף על גב דמוחזק ליה באה, ואילולי דבריו היתה חייבת ביבום, ובכל זאת נאמן לפטרה מן היבום.

הגמרא מבאר מהו המקור לנאמנות הבעל לפטור את אשתו מן היבום:

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה אמרו, האומר "זה בני", נאמן לפטור את אשתו מן היבום? ומדוע נאמן להתיר את אשתו לשוק בלא יבום?

הואיל ובעל שאמר "גרשתי את אשתי" נאמן. מתוך שיכול לגרשה עכשיו בפנינו, הכא נמי נאמן לפטרה מן היבום, מתוך שיכול לומר "גירשתיה".

אמר רב יוסף: מריה דאברהם⁽¹²⁵⁾! וכי אפשר לומר ששמואל תלי תניא בדלא תניא?

דהיינו, שמואל תולה את המשנה ד"האומר זה בני נאמן", בטעם שאינו כתוב לא במשנה ולא בכרייתא, ואף הוא צריך טעם בעצמו, מדוע "בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן". נמצא שתלה את העיקר בטפל לו.

פי שלא הוחזק לנו מעולם שהוא בנו. (הרא"ש בשם יש מפרשים).

125. רב יוסף חלה ושכח תלמודו. ושמועות

נאמן עליו מדין "יכיר". ולשיטתו, קושיית הגמרא, דפשיטא שיש דין "יכיר".

ויש שפרשו, שאם אין מי שמכחיש את האב, נאמן אפילו בלא דין "יכיר". ומסבא. ואף על

באשתו ובבועל, פלגינן דיבורו.

אך בנידון דידן, שהעיד בחד גופא, באותה אשה עצמה, לא פלגינן דיבורו, להאמינו מכאן ולהבא ולא למפרע.

הגמרא מביאה מקרה נוסף, העוסק בנאמנות קלה-א הבעל להתיר את אשתו מן היבום.

מעשה בההוא דהוה קא שכיב, נטה למות בלא בנים, והיו לו אחים הראויים ליבם את אשתו.

אמרו ליה, אתתיה למאן? כלומר, האם אשתך זקוקה ליבום, או מותרת לשוק?

אמר להו, חזיא לכהנא רבה [ראויה לכהן גדול]. דהיינו, אינה זקוקה ליבום, אלא מותרת לכל אדם⁽¹²⁶⁾,

אמר רבא, מאי ניהוש לה? דהינו, מאיזה טעם יש לאוסרה להנשא לשוק, הא אמר רב חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, בעל שאמר

מחלקים את דיבורו, ומאמינים לו מכאן ולהבא, או לא פלגינן דבורא, וכשם שאין מאמינים לו למפרע, אין מאמינים לו מכאן ולהבא.

ונחלקו בענין זה רב מארי ורב זביד.

חד אמר פלגינן, וחד אמר לא פלגינן.

ומקשה הגמרא: מאי שנא נדון זה מדינו של רבא המובא להלן?

דאמר רבא, האומר בפני בית דין, "איש פלוני בא על אשתי", הוא ואחר מצטרפין להורגו.

ואינו נאמן אלא להורגו, ולא להורגה. כיון שכלפי אשתו הוא קרוב הפסול לעדות.

ומבואר, דפלגינן דיבורו, ומדוע כאן נחלקו בדבר זה?

ומתרצת הגמרא: התם, שהעיד בתרי גופי,

היתה מותרת לכהן הדיוט?

ומתריך הרשב"ם, כיון שמוחזק לן שאין לו בנים, ואף הוא אינו טוען שיש לו בנים, שנאמינו מתוך שיכול לפוטרה בגט, כדלעיל, לכן אסורה לכהן.

ומבואר ברשב"ם, שאם היה טוען "יש לי בנים", היתה מותרת לכהן, אף על פי שאינו נאמן אלא במיגו שבידו לגרשה, ולא כדברי התוספות לעיל (קלד ב ד"ה הואיל) שכתבו שאין המיגו מועיל אלא לפוטרה מיבום, ולא להתירה לכהונה.

וצריך באור, הרי לעיל נתבאר ש"בידו לגרשה" אינו מועיל אלא על נכסים הבאים לאחר מכאן, כיון שלשעבר ליכא מיגו, ואם כן מדוע כשטוען "יש לי בנים" מותרת לכהונה,

ששמע מרב יהודה רבו קודם חוליו, ועכשיו היה מתקשה בהן, היה נותן אל ליבו ותמה אם שמע כן, ומתרצן מדעתו. והכי קאמר, רבינו של עולם! אפשר ששמעתי מרב יהודה דבר זה?

126. צריך באור, מדוע תהא מותרת לכהן גדול, והא על כל פנים היא אלמנה, ואלמנה אסורה לכהן גדול?

ולכן יש שלא גרסו "כהנא רבה", אלא "כהנא" בלבד.

אך דעת הרשב"ם והתוספות, שגם לכהן הדיוט אסורה, כיון שהבעל אומר "גירשתי את אשתי", וגרושה אסורה לכהן הדיוט.

והקשה הרשב"ם, הרי כמו כן יש להאמינו במיגו שהיה אומר "יש לי בנים", ובטענה זו